

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тростянська К.М., кандидат економічних наук,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7970-9367>

У сучасних умовах сталий розвиток є одним із ключових пріоритетів економічної політики багатьох країн світу. Виникають нові виклики, пов'язані з глобальною економічною нестабільністю, зміною клімату, соціальною нерівністю та необхідністю переходу до більш екологічних моделей ведення бізнесу. У цьому контексті кооперативні бізнес-моделі набувають особливої актуальності, оскільки вони поєднують у собі принципи соціальної відповідальності, демократичного управління та економічної ефективності.

Генеральна Асамблея ООН визнала кооперативи ключовими рушійними силами сталого розвитку, проголосивши 2025 рік Міжнародним роком кооперативів [1]. Це рішення підтверджує стратегічне значення кооперативних бізнес-моделей для досягнення Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року, адже вони сприяють інклюзивному економічному зростанню, соціальній згуртованості та формуванню стійких громад.

Кооперативні бізнес-моделі відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку завдяки їхній орієнтації на довгострокову стабільність та підтримку місцевих громад. Вони сприяють зниженню економічної нерівності, створюють нові робочі місця та забезпечують доступ до фінансових ресурсів для малих та середніх підприємств. Кооперативи відрізняються від традиційних корпоративних структур тим, що прибуток розподіляється між учасниками пропорційно до їхнього внеску, а управління здійснюється за принципом «один член – один голос».

Сталий розвиток передбачає гармонійне поєднання економічного зростання, соціальної справедливості та охорони навколишнього середовища. Кооперативи можуть ефективно вирішувати ці завдання завдяки своїй унікальній структурі. В економічному аспекті вони забезпечують фінансову стійкість навіть у кризові періоди, оскільки орієнтуються на задоволення потреб членів, а не на максимізацію прибутку для акціонерів. Кооперативи

демонструють кращу фінансову стабільність та здатність зберігати робочі місця під час криз. Так, під час глобальної фінансової кризи 2008-2011 років кооперативи мали нижчий рівень банкрутств та боргів, що робить їх більш стійкими у довгостроковій перспективі [2]. Порівняно з підприємствами з традиційними бізнес-моделями, кооперативи швидше відновлюються після кризових періодів завдяки стабільній системі управління та соціальній відповідальності.

Соціальний аспект кооперативних моделей полягає в їхньому внеску у розвиток місцевих громад, підвищення соціальної згуртованості та створення умов для гідної праці. Кооперативи забезпечують справедливий розподіл прибутку, що дозволяє їхнім членам отримувати кращі соціальні гарантії, зокрема страхування, пенсійне забезпечення та професійний розвиток. Крім того, вони сприяють інклюзивному зростанню, залучаючи до економічної діяльності соціально вразливі групи, включаючи молодь, жінок і людей з обмеженими можливостями, що підвищує рівень добробуту та економічної незалежності громад.

Екологічний вимір кооперативних бізнес-моделей передбачає впровадження принципів циркулярної економіки, раціональне використання ресурсів та підтримку екологічно чистого виробництва. Особливе місце в цьому займають енергетичні кооперативи, які сприяють розвитку відновлюваної енергетики та зменшенню вуглецевого сліду. Такі моделі успішно реалізуються у країнах Європейського Союзу, де громади спільно інвестують у проєкти сонячної та вітрової енергетики.

Однією з ключових тенденцій розвитку кооперативних моделей є їхня цифровізація. Завдяки використанню сучасних технологій, таких як блокчейн, децентралізовані фінансові платформи (DeFi) та смарт-контракти, кооперативи отримують нові можливості для прозорого управління фінансами та залучення інвестицій. Платформний кооперативізм дозволяє створювати цифрові платформи, що забезпечують взаємодію між учасниками без посередників та сприяють справедливому розподілу прибутку.

Попри позитивні перспективи, кооперативні моделі стикаються з низкою викликів. Це, зокрема, регуляторні обмеження, недостатність фінансової підтримки з боку держави та конкуренція з традиційними корпораціями. Технологічні ризики, такі як кібербезпека та захист персональних даних, також є важливими питаннями для цифрових кооперативів.

У майбутньому кооперативні бізнес-моделі можуть стати однією з основних форм організації бізнесу в умовах сталого розвитку. До 2030 року очікується активна інтеграція цифрових технологій у кооперативний сектор, що дозволить підвищити ефективність управління та залучити нових учасників [3]. У середньостроковій перспективі можливе створення глобальних кооперативних мереж, які сприятимуть обміну досвідом та спільному вирішенню екологічних і соціальних проблем.

Отже, кооперативні бізнес-моделі відіграють ключову роль у сталому розвитку завдяки демократичному управлінню, соціальній відповідальності та стійкості до криз. Державна підтримка, сприятливе законодавче середовище та впровадження інноваційних технологій є ключовими факторами для подальшого розвитку кооперативного руху. Важливими факторами розвитку є інвестиції у цифрову трансформацію кооперативів та підвищення рівня обізнаності суспільства про переваги кооперативних моделей.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на аналіз ефективності цифрових кооперативних бізнес-моделей та їхню роль у формуванні нової економічної парадигми.

Література:

1. United Nations. General Assembly. International Year of Cooperatives 2025: *Resolution adopted by the General Assembly on 19 June 2024*. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/78/289> (date of application: February 15, 2025).
2. Roelants B., Dovgan D., Eum H., Terrasi E. The Resilience of the Cooperative Model: How Worker Cooperatives, Social Cooperatives, and Other Worker-Owned Enterprises Respond to the Crisis and Its Consequences. *European Confederation of Industrial and Service Cooperatives (CECOP-CICOPA Europe)*. Brussels. 2012. URL: https://ica.coop/sites/default/files/2023-03/report_cccop_2012_en_web.pdf (date of application: February 15, 2025).
3. International Cooperative Alliance. A People-Centered Path for a Second Cooperative Decade (2020-2030). *International Cooperative Alliance*. 2020. URL: <https://ica.coop/en/media/library/fact-sheets-brochure-leaflet/ica-2020-2030-strategic-plan> (date of application: February 15, 2025).